

Notat

Notat vedrørende resultater om mobbing, uro og diskriminering i Elevundersøkelsen

Mai 2010

Oxford Research er et skandinavisk konsulentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har selskaper også i Norge og Sverige, samt kontor i Brussels.

Se www.oxford.no for mer informasjon om selskapet.

Tittel: Notat – Kortfattet notat angående Elevundersøkelsens resultater vedrørende mobbing uro og diskriminering.

Oppdragsgiver: Utdanningsdirektoratet

Prosjektperiode: 3.-11. mai 2010

Prosjektleder: Per E. Garmannslund

Forfatter(e): Per E. Garmannslund og Beate Topland

Elevundersøkelsene: Mobbing og uro; Noen trender over år.

Elevundersøkelsen er en nettbasert undersøkelse der elever i grunnskolen og videregående skole har mulighet til å gi tilbakemeldinger på læringsmiljøet. Undersøkelsen gjennomføres i regi av Utdanningsdirektoratet og Oxford Research gjennomfører analyser og rapporterer fra undersøkelsene. Elevundersøkelsen er obligatorisk for elever på 5., 7. og 10. trinn i grunnskolen og i videregående skole for elever ved Vg1. For øvrige trinn er undersøkelsen frivillig. I alt besvarer hvert år mer enn 300 000 elever spørsmålene i Elevundersøkelsen.

I dette notatet ser vi på noen trender når det gjelder spørsmål knyttet til mobbing og uro. Hensikten med notatet er å peke på funn som kan være interessant å ha oversikt over før den endelige rapporten fra Elevundersøkelsene foreligger.

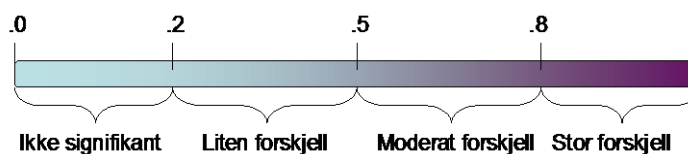
Ved å sammenligne resultatene over flere år vil en kunne se om det er noen tendenser til endring. I datamaterialet som ligger til grunn fra elevundersøkelsene kan en ikke uten videre sammenligne data fra 2007 til 2010 med data fra de foregående årene. Dette skyldes at det i 2007 ble foretatt endringer i spørreskjemaet.

Vi har valgt å bruke frekvenstabeller med prosentandeler for å synliggjøre endringer. I tillegg benytter vi oss av "Effect size" (ES). "Effect size" estimeres som forskjellen mellom middelerverdiene for to grupper målt i standard avvik (forskjellen delt på standard avvik). Følgende intervaller benyttes som grenser for signifikans: Verdier lavere enn 0,20 (forskjellen er mindre enn 0.20 standard avvik) betraktes som ikke signifikant eller ubetydelig, verdier mellom 0,20 og 0,49 betraktes som små, verdier mellom 0,50 og 0,79 betraktes som moderate, mens verdier over 0,80 betraktes som store (Cohen, 1988). Disse grenseverdiene er vanlig benyttet i forskningslitteraturen.

For orden skyld gjør vi oppmerksom på at i dette notatet har vi, i likhet med tidligere år, ikke vektet tallene i forhold til hvor mange elever på ulike klassetrinn som har besvart undersøkelsen. Denne vektningen blir utført i forbindelse med hovedanalysen og kan gi mindre variasjoner i tallene.

Figur 1 under illustrerer forholdet mellom "Effect size" og grad av forskjell.

Figur 1 Effect size og grad av forskjell

Et problem med å bruke ES som mål på signifikans når det gjelder forskjeller i mobbing, er at svarkategoriene på spørsmål om mobbing inneholder tidsrom av varierende størrelse. I tillegg er svarene på spørsmål om mobbing skjevfordelt. Å tillegge svarene verdier fra 1 til 5, for deretter å beregne gjennomsnitt av disse verdiene, er derfor usikkert.

1.1 Trend knyttet til mobbing

Hovedinntrykket fra Elevundersøkelsen 2010 er at det er en svak nedadgående trend når det gjelder spørsmål knyttet til mobbing. Mobbing er et begrep som vekker følelser og engasjement hos de fleste som er opptatt av læringsmiljøet i skolen. Likevel er det komplisert å kommunisere rundt et begrep som mobbing, fordi ulike aktører ofte har ulike oppfatninger om hva mobbing er. Utdanningsdirektoratet definerer i Elevundersøkelsen mobbing slik:

”Med mobbing mener vi gjentatt negativ eller ”ondsinnnet” atferd fra en eller flere rettet mot en elev som har vanskelig for å forsvare seg. Gjentatt erting på en ubehagelig og sårende måte er også mobbing.”

Dette er en definisjon som også ligger tett opp til den definisjonen som Senter for atferdsforskning ved Universitetet i Stavanger benytter på mobbing:

”Vi kaller det mobbing når én eller flere (sammen) er uvennlige og ubehagelige mot en annen som ikke så lett kan forsvare seg, og når dette gjentar seg. Dette kan f. eks være ved at han/hun blir sparket, slått eller dyttet. Det er også mobbing når han/hun blir mye ertet eller utestengt fra de andre.”

Det gjentakende elementet i den negative eller ”ondsinnete” atferden er også et poeng hos Olweus og Roland i deres tidlige beskrivelse av fenomenet mobbing (Olweus & Roland, 1983). Gjentakelse og hyppighet er et viktig element når begrepet skal operasjonaliseres slik at det passer i et spørreskjema og kan være gjenstand for analyse og fortolkning. I Elevundersøkelsen stilles det følgende spørsmål til elevene: *Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?* Spørsmålet har følgende svaralternativer: *Ikke i det hele tatt – En sjelden gang - 2 eller 3 ganger i måneden - Omtrent 1 gang i uken – Flere ganger i uken.* I denne operasjonaliseringen av begrepet overfor elevene, så kan det stilles spørsmål om ”en sjelden gang” kan klassifiseres som mobbing. I neste svaralternativ er hyppighet mer konkretisert ” 2 eller 3 ganger i måneden”. Vi vil hevde at med bakgrunn i de definisjoner som ligger til grunn for begrepet mobbing, så faller bare de som har svart at de blir mobbet 2 eller 3 ganger i måneden eller mer inn under begrepet mobbing. Det betyr ikke at det er uvesentlig at noen elever også opplever å bli plaget en sjelden gang. Dette er også selvsagt forhold som det er viktig at den enkelte skole tar tak i. Det er også begrunnelsen for at en velger å inneha dette svaralternativet i Elevundersøkelsen, slik at dette forholdet også blir synliggjort.

Prosentandelen elever som har oppgitt å ha blitt mobbet overhodet, inkludert dem som har oppgitt alternativet ”en sjelden gang”, er nedenfor vist for årene 2005 til 2010.

- 2005: 24,7 %
- 2006: 23,8 %
- 2007: 23,2 %
- 2008: 24,0 %
- 2009: 23,6 %
- 2010: 23,6 %

For å vise helheten når det gjelder elevers opplevelse av å ha blitt plaget på skolen, har vi også tatt med gruppen som oppgir ”en sjelden gang”. Vi ser av tallene at den svake økningen fra 2007 til 2008 nå er redusert noe. Selv om tallene fra 2005 til 2010

viser en nedgang 1,1 prosentpoeng, så kan dette ikke direkte sammenlignes fordi en endret spørsmålene i undersøkelsen fra og med 2007. Tallene fra 2007 til 2010 viser kun mindre variasjoner.

Tabell 1 viser svarfordelingen for samlet elevgruppe i 2007, 2008, 2009 og 2010. Vi ser en svak nedgang i gruppen som oppgir flere ganger i uken, mens omtrent en gang i uken forblir uendret. Vi får en svak økning i de som opplever seg mobbet 2 eller 3 ganger i uken og gruppen som svarer ikke i det hele tatt forholder seg stabil.

Tabell 1

<i>Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?</i>				
Samlet elevgruppe	2007	2008	2009	2010
Flere ganger i uken	3,30	3,50	3,32	3,15
Omtrent 1 gang i uken	1,80	1,90	1,87	1,88
2 eller 3 ganger i måneden	2,90	3,20	3,25	3,39
En sjelden gang	15,20	15,40	15,10	15,20
Ikke i det hele tatt	76,80	76,00	76,37	76,39
	100,0	100,0	100,0	100,0
Effect size 2007-2010	0,013			

Tallene for 2009 og 2010 er svært sammenfallende, men vi vil peke på at det er en liten reduksjon i andelen elever som mener de blir mobbet ”flere ganger i uken”. Dette faller sammen med en liten økning i andelen elever som opplever å bli mobbet ”2 eller 3 ganger i måneden” og ”en sjelden gang”. Overnevnte trender kan tyde på at det samlet sett, for alle elever som har besvart Elevundersøkelsen, er en svak nedgang i mobbing som skjer ”flere ganger i uken”, men det har blitt en svak økning i mobbing som skjer ”2 eller 3 ganger i måneden” og ”en sjelden gang”.

Tallene for dem som mener seg mobbet holder seg stabile de siste fire årene, endringene er små og gir ikke utslag i signifikante effektstørrelser. Alle resultater må derfor tolkes med forsiktighet.

I analysene har vi skilt mellom 5. - 7. trinn, ungdomstrinnet og videregående skole, dette for å få frem eventuelle forskjeller mellom de ulike utdanningsnivå.

Tabell 2

<i>Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?</i>				
5.-7.trinn	2007	2008	2009	2010
Flere ganger i uken	3,05	3,14	3,20	3,20
Omtrent 1 gang i uken	2,50	2,67	2,68	2,71
2 eller 3 ganger i måneden	3,77	4,13	4,19	4,07
En sjelden gang	18,98	19,46	19,25	18,94
Ikke i det hele tatt	71,70	70,61	70,68	71,08
	100,0	100,0	100,0	71,1
Effect size 2009-2010	-0,005			

Tabell 2 viser en liten reduksjon fra 2009 til 2010 i andelen elever på 5.-7. trinn som rapporterer at de blir mobbet ”2 eller 3 ganger i måneden” og ”En sjelden gang”. Dette faller sammen med en økning i andelen elever som ”ikke i det hele tatt” opplever seg mobbet. Endringene er minimale, ingen signifikant Effect size og det er

mest nærliggende å tolke dette som tilfeldige variasjoner.

Tabell 3

<i>Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?</i>				
Ungdomstrinnet	2007	2008	2009	2010
Flere ganger i uken	4,05	4,57	4,30	4,00
Omtrent 1 gang i uken	1,76	1,85	1,83	1,87
2 eller 3 ganger i måneden	3,04	3,19	3,26	3,34
En sjelden gang	15,32	15,37	15,39	15,70
Ikke i det hele tatt	75,84	75,02	75,23	75,08
	100,0	100,0	100,0	100,0
Effect size 2009-2010	-0,006			

Tabell 3 viser at for ungdomstrinnet er det en svak nedgang, spesielt for de som oppgir å bli mobbet ”flere ganger i uken”. Dette faller sammen med en økning i gruppen som opplever å bli mobbet ”en sjelden gang”. Videre ser vi en økning i gruppen som opplever å bli mobbet ”omtrent 1 gang i uken” og en liten reduksjon i gruppen som svarer at de ”ikke i det hele tatt” blir mobbet. Effect size er ikke signifikant.

Tabell 4

<i>Er du blitt mobbet på skolen de siste månedene?</i>				
VGS	2007	2008	2009	2010
Flere ganger i uken	2,63	2,71	2,44	2,21
Omtrent 1 gang i uken	1,06	1,08	1,03	1,01
2 eller 3 ganger i måneden	1,96	2,28	2,25	2,71
En sjelden gang	11,28	10,88	10,61	10,74
Ikke i det hele tatt	83,08	83,05	83,67	83,33
	100,0	100,0	100,0	100,0
Effect size 2009-2010	0,001			

Tabell 4 viser at for videregående skole er det svake reduksjoner i andelen elever som opplever å bli mobbet ”flere ganger i uken” og ”omtrent en gang i uken”. Det er en økning i andelen elever som opplever å bli mobbet ”2 eller 3 ganger i måneden” og ”en sjelden gang”, mens det er en liten reduksjon i gruppen som svarer at de ”ikke i det hele tatt” blir mobbet. Effekt size er ikke signifikant.

1.2 Trend knyttet til uro

Elevundersøkelsen har tre spørsmål knyttet til uro som var felles for samlet elevgruppe.

Spm 1: Må lærerne bruke mye tid på å få ro i klassen?

Spm 2: Forstyrer du andre elever når de arbeider?

Spm 3: Blir du forstyrret av at andre elever lager bråk og uro i arbeidsøktene?

Spørsmålene har vært inkludert i undersøkelsene siden 2007. I tidligere undersøkelser er det ikke sammenlignbare spørsmål. Vi registrerer at den gledelige nedgangen i andel elever, som opplever at lærerne ”svært ofte eller alltid” må bruke tid på å få ro i klassen(spm 1) blir redusert med 2 prosentpoeng fra 2009 til 2010.

- 2007: 14,9 %
- 2008: 15,4 %
- 2009: 14,1 %
- 2010: 12,1 % (Effect size 2007-2010= -0,145)

Vi ser at Effect size er på grensen til å være signifikant og denne endringen, fra 2007, er sannsynligvis reell i populasjonen.

I tabell 5 og 6 nedenfor ser vi elevenes fordelingen på spm 2 og spm 3.

Tabell 5

Forstyrer du andre elever når de arbeider?				
Samlet elevgruppe	2007	2008	2009	2010
Svært ofte eller alltid	4,70	4,69	4,50	3,99
Ofte	5,20	5,17	5,07	4,73
Av og til	24,50	23,12	22,96	20,25
Sjelden	47,70	47,60	48,25	48,48
Aldri	17,90	19,42	19,22	22,54
	100,0	100,0	100,0	100,0
Effect size 2007-2010	-0,204			

Tabell 5 viser at når det gjelder elevenes mening om de forstyrer andre elever når de arbeider, ser endringene ut til å fortsette samme trend som i 2009. Vi ser nedgang både i gruppen som svarer at de ”svært ofte eller alltid” forstyrer andre elever, de som ”ofte” forstyrer og de som ”av og til” forstyrer. Vi ser også en markant økning i gruppen som ”aldri” forstyrer andre elever og en liten økning i de som mener at de sjelden forstyrer. Vi ser også at endringene i fra 2007 er signifikante(Effect size), dette tyder på at overnevnte endring er en reell og ikke tilfeldig.

Tabell 6 understøtter resultatene i tabell 5.

Tabell 6

<i>Blir du forstyrret av at andre elever lager bråk og uro i arbeidsøktene?</i>				
Samlet elevgruppe	2007	2008	2009	2010
Svært ofte eller alltid	11,10	11,98	11,45	10,52
Ofte	18,60	18,88	18,44	18,12
Av og til	38,10	37,44	37,51	37,03
Sjelden	24,00	23,53	24,36	25,83
Aldri	8,20	8,16	8,25	8,49
	100,0	100,0	100,0	100,0
Effect size 2007-2010	-0,043			

Vi ser også her en nedgang i gruppene som ”svært ofte eller alltid,” ”ofte” og ”av og til” opplever seg forstyrret av andre elever. Vi ser videre en økning i gruppene som ”sjelden” og ”aldri” opplever seg forstyrret. Effect size slår dog ikke ut som signifikant på dette spørsmålet.

Overnevnte resultater kan tyde på en trend der færre opplever at de forstyrrer andre elever når de arbeider og færre opplever å bli forstyrret av andre når de arbeider.

Samlet sett, på spørsmålene rundt uro, ser det ut til å være en trend i retning av at færre opplever at lærerne må bruke tid på å få ro i klassen, færre mener de forstyrrer andre og færre opplever å bli forstyrret av andre.

1.3 Diskriminering

I Elevundersøkelsen stilles det spørsmål til elevene på ungdomstrinnet og i videregående skole om de opplever å ha blitt diskriminert av ulike grunner som kjønn eller nasjonalitet.

Tabell 7

<i>Er du blitt utsatt for urettferdig behandling/diskriminering på skolen på grunn av nasjonalitet?</i>				
Ungdomstrinn + VGS	2007	2008	2009	2010
Flere ganger i uken	2,17	2,71	2,20	2,07
Omtrent 1 gang i uken	0,59	0,73	0,60	0,63
2 eller 3 ganger i måneden	1,53	1,80	1,80	2,09
En sjelden gang	4,98	6,35	4,96	5,27
Ikke i det hele tatt	90,74	88,41	90,43	89,93
Total	100,0	100,0	100,0	100,0
Effect size 2007-2010	0,024			

Som vist i tabell 7, ser vi små endringer fra fjoråret, men nevner likevel en liten reduksjon i de som opplever diskriminering ofte og en liten økning i de som opplever seg diskriminert ”2 eller 3 ganger i måneden” og ”en sjelden gang”. Vi har ingen signifikante utslag på ”Effect size”.

VÅR KJERNEKOMPETANSE:

Oxford Research er et skandinavisk konsultentselskap som dokumenterer og utvikler kunnskap i analyser, evalueringer og utredninger slik at politiske og strategiske aktører kan få et bedre grunnlag for sine beslutninger. Oxford Research ble etablert i 1995 i København og har nå kontorer også i Norge (Kristiansand) og Sverige (Stockholm).